

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

МУЗЕЙНА СПРАВА В 90-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ М.ОДЕСИ)

Баковецька Ольга Олександрівна,
д.і.н., доцент, в.о.професора
Миколаївська філія Київського національного
Університету культури і мистецтв
м. Миколаїв, Україна

Вступ./Introduction. Аналіз групи публікацій у періодичних виданнях м. Одеси присвячених проблемам і перспективам розвитку музейної справи, дає підстави стверджувати, що в 90-х рр. ХХ століття, незважаючи на економічні труднощі, музейне життя поступово набуло цілеспрямованого і стабільного розвитку.

Мета роботи./Aim. Метою дослідження є аналіз процесів, що відбувались в музейній справі 90-х рр. ХХ століття та рівень їх висвітлення на сторінках місцевої преси м. Одеси.

Матеріали та методи./Materials and methods. Методами дослідження є перш за все діалектичний метод пізнання, який дає можливість проводити аналіз культурно-історичного процесу в його розвитку, взаємозв'язку всіх напрямків культурного життя, зокрема, музейної сфери, з соціально-економічною ситуацією в країні. З метою розв'язання поставлених проблем використані проблемно-хронологічний, історико-порівняльний, структурно-типологічний методи.

Результати та обговорення./Results and discussion. На сторінках періодичних видань Одеси в першій половині 90-х років точилася гостра полеміка з приводу приміщень музейних установ. В "Вечерней Одессе" під заголовком "Быть ли музею "Степова Україна" – где и когда?" уміщено

відкритий лист, який підписали 106 фахівців-істориків, а також громадяни міста. Передмовою до цього листа була скорочена інформація, що висвітлювала передісторію проблеми: "...Ініціативна група, до складу якої входили представники товариства "Південна громада", художники, письменники, висунула ідею відтворення в Одесі історико-етнографічного музею "Степова Україна". Вони вважали за необхідне розмістити цей музей у будівлі палацу М. С. Воронцова. З іншого боку, група наукових співробітників музеїв і представників громадськості міста, які стояли в опозиції до ідеї створення музею "Степова Україна" на території палацу М. С. Воронцова, наводили у своєму відкритому листі, надрукованому в газеті, аргументи про цілковиту неможливість розміщувати музей української культури в палаці, який було побудовано в стилі руського класичного ампіру [1]. Участь періодичного видання в полеміці свідчить про зворотній зв'язок із громадською думкою. Заголовок відкритого листа "Быть ли музею "Степова Україна" – где и когда?" цілковито відповідає змісту основного тексту. Питання сформульоване таким чином, провокує насамперед неконкретну відповідь, воно передбачає дискусію. У авторів не викликає сумнівів необхідність існування даного музею. Вони, не погоджуючись з вибором приміщення для нього, запропонували своїм опонентам ознайомити зацікавлених у даному питанні громадян із своїм баченням проблеми. Цінність спілкування з використанням потенціалу періодичних видань полягає в можливості висвітлення альтернативних думок з окремої проблеми, а також у фіксації останніх на шпальтах газет для подальшого їх аналізу.

В "Чорноморських новинах" 1 червня 1993 р. опубліковано звернення оргкомітету до всіх, хто зацікавлений у відродженні музею "Степова Україна", з проханням надсилати свої пропозиції до редакції [2]. Наслідком стала хвиля листів, уміщених у газеті під заголовком "Українському музею в Одесі – бути". На початку публікації надруковано вступне слово від редакції: "Відповіддю на матеріал "Быть ли музею "Степова Україна" – где и когда?", який вийшов 12 травня 1993 року у газеті "Вечерняя Одесса", стали листи-відгуки читачів,

об'єднані в нашому виданні під одним заголовком..." Листи, надіслані до "Чорноморських новин", в основі своїй, мають спільну думку: "...Відродження музею "Степова Україна" – смолоскип, що освітлюватиме правдивий шлях історичного розвою Півдня нашої країни... він візьме на себе функції українського культурно-естетичного центру..."[3]. Практика зворотного зв'язку між редакціями видань і читачами підкреслює відкритість преси перед альтернативним волевиявленням.

Проблема, пов'язана з приміщенням для музею "Степова Україна", не єдина. На сторінках "Вечерней Одессы" опубліковано статтю директора Музею морського флоту України П. Клищевського "Музей морского флота: история или забвение". Насамперед автор висвітлює, що спонукало його звернутися по допомогу до періодичного видання: „В одному з номерів газети "Вечерняя Одесса", в статті Ю. Кривога, пролунала думка про необхідність створення музею оперного театру в Одесі. При цьому автор з пафосом вказав на місце. І вибір пав на будівлю Музею морського флоту України, яке, за його словами, зайняли "лобісти з морських відомств"...". П. Клищевський, відмовляючись від критики даної думки, пропонує своїм опонентам ознайомитися з об'єктивною інформацією про музей, почавши з історії. Він також обґрунтовує необхідність збереження існуючого музею, підкреслюючи: "...Музей морського флоту – це значний науково-методичний центр... він надає кваліфіковану допомогу при виконанні наукових досліджень, підготовки статей, дисертацій... є членом ІКОМ (Міжнародна організація музеїв політехнічного напрямку), проводить роботу щодо організації музеїв, наукову і просвітницьку діяльність... Музей є свідченням стану здоров'я нації... При цьому пропозиція заміщення одного культурного центру іншим виявляється абсурдною..."[4]. Ідея, викладена автором, чітко обґрунтована. Використання фактичних даних та історичних джерел із посиланням на архівні фонди музею дає всі підстави визначити її як цінний джерелознавчий матеріал.

На шпальтах "Чорноморської комуни", пізніше "Чорноморських новин", не раз з'являлися публікації проблемного змісту, присвячені музейній справі.

Кореспондент газети О. Береславський у матеріалі "Витрясати" гроші за культуру – гріх" ставить питання: "...чи виправдане п'ятиразове збільшення плати за вхід... викликане наказом міністра культури України, згідно з яким дозволено встановлювати ціни за відвідування музеїв залежно від витрат на їх утримання і експлуатацію? І взагалі, чи виправдане подорожчання вартості квитків до музеїв?..."[5]. Ці та інші питання поставив кореспондент перед керівниками деяких одеських музеїв, а саме – директором археологічного музею В. П. Ванчуковим, заступником директора художнього музею В. О. Абрамовим, директором Музею західного і східного мистецтва Н. Г. Луцкевичем, директором Літературного музею А. О. Голишевим, а також перед заступником голови бюджетного відділу Одеського облфінуправління Т. Г. Корнієнко. Всі учасники діалогу погоджувалися з тим, що підвищення цін на квитки проблем музеїв не вирішить, тим більше, що кількість відвідувачів різко скоротилася через загальну ситуацію в країні. Водночас, Т. Г. Корнієнко підкреслив: "...Не можна розраховувати лише на місцевий бюджет... розумне підвищення вартості квитків цілком виправдане у тих випадках, коли в залах оновлюється експозиція... вихід із становища – у залученні до потреб музеїв трудових колективів, спонсорів...". Наприкінці публікації автор висловлює своє особисте бачення проблеми: "...Наївно очікувати сьогочасної вигоди від експлуатації музеїв. Хоча встановлення диференційованої плати за відвідування вміло організованих, справді привабливих експозицій – цілком виправдане. Стаття характеризується загальнотеоретичним підходом до означеної проблеми. Конкретні факти, наведені керівниками музеїв міста, дають можливість усвідомити усю складність ситуації, в якій опинилися дані установи.

Тема, що порушувалася вище, дістає продовження у статті працівника Одеського державного літературного музею О. Сірої "Музей їде до табору": "...внаслідок скрутного фінансового становища, – пише автор, – Одеський державний літературний музей ввів новину в свою роботу – виїзні екскурсії у піонерські табори..." О. Сіра наголошує: "Означені заходи були викликані тим,

що із запланованих на червень 1993 року екскурсій тридцяти груп у музеї побувало лише п'ять..."[6]. Як і попередній автор, О.Сіра констатує значне погіршення фінансового забезпечення музеїв, зокрема Одеського державного літературного музею, наводячи конкретні цифри. Але питання, пов'язане з реформуванням цін на квитки до музеїв, у даній публікації набуває іншого ракурсу. О.Сіра, досить емоційно піддає критиці низькі ціни на квитки, порівнюючи їх з цінами на інші товари.

Висновки./Conclusions. Отже, в період, що досліджується, досить полемічною галуззю культури на сторінках газет була музейна справа. Означений етап характеризується появою публікацій проблемного змісту, а також листів – відгуків на них. Зворотний зв'язок, який мав місце на шпальтах газет, з приводу приміщень музейних установ, свідчив про рівень уваги громадськості до інформації, поширюваної періодикою, і ступінь довіри до того чи іншого видання. Публікації про стан музейних установ акцентують увагу на: 1 – фінансових проблемах; 2 – питаннях з приміщеннями; 3 – виставочній діяльності.

Список літератури

1. Быть ли музею "Степова Україна" – где и когда? // Вечерняя Одесса. - 1993. - 12 мая. – С. 1.
2. // Чорноморські новини. - 1993.- 1 червня. – С. 3.
3. Українському музею в Одесі – бути // Чорноморські новини. - 1993.- 24 липня. – С. 3.
4. Кмицевский П. Музей морского флота: история или забвение / П. Кмицевский // Вечерняя Одесса. - 1996. - 10 сентября. – С. 3.
5. Береславський О. "Витрясати" гроші за культуру – гріх / О. Береславський // Чорноморська комуна. - 1991. - 28 вересня. – С. 3.
6. Сіра О. Музей іде до табору / О. Сіра // Чорноморські новини. - 1993.- 17 липня. – С. 3.